

Ungas livssituation i siffror

Lupp 2015 - Torsås kommun

Torsås kommun

Caroline Hansén & Jo Skåmedal
Fakulteten för samhällsvetenskap
Utrednings- och forskningsservice
Linnéuniversitetet

”Jag skulle vilja påverka skolpolitiken mer. Jag tror att vi som går i skolan vet bättre vad vi vill förbättra eftersom vi befinner oss i den miljön.”

(Elev i åk 8)

Innehållsförteckning

INTRODUKTION	7
BAKGRUND	7
SYFTE	7
DISPOSITION.....	8
RAPPORTLÄSNING OCH RESULTATTOLKNING	7
URVAL.....	7
DATAHANTERING.....	7
JÄMFÖRELSEGRUNDER.....	7
RAPPORTLÄSNING OCH RESULTATTOLKNING	10
URVAL.....	10
DATAHANTERING.....	10
JÄMFÖRELSEGRUNDER.....	10
UNGDOMAR I ÅRSKURS 8	12
FRITID	12
<i>Möjligheter till fritidsaktivitet</i>	12
<i>Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap</i>	14
<i>Sammanfattning</i>	15
SKOLA	15
<i>Trivsel, sociala relationer och bemötande</i>	15
<i>Miljö och upplevelser</i>	16
<i>Inflytande och delaktighet i skolan</i>	17
<i>Sammanfattning</i>	18
POLITIK OCH SAMHÄLLE	19
<i>Intresse på nationell och internationell nivå</i>	19
<i>Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor</i>	19
<i>Ungdomars förtroende för vuxna personer</i>	21
<i>Sammanfattning</i>	22
TRYGGHET.....	22
<i>Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser</i>	22
<i>Hot, våld och kränkande/orättvis behandling</i>	23
<i>Sammanfattning</i>	25
HÄLSA	25
<i>Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd</i>	25
<i>Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger</i>	26
<i>Sammanfattning</i>	27
ARBETE.....	27
<i>Extrajobb och sommarjobb</i>	27
<i>Sammanfattning</i>	28
FRAMTID.....	28
<i>Flyttplaner</i>	28
<i>Sociala relationer och framtidsutsikter</i>	29
<i>Sammanfattning</i>	30
SLUTSATSER	31
FRITID	31
SKOLA	31
POLITIK OCH SAMHÄLLE	32
TRYGGHET.....	32
HÄLSA	33

ARBETE.....	34
FRAMTID.....	34
REFERENSER.....	35
INTERNET.....	35
APPENDIX A	36

Tabellförteckning

Tabell 2: Ungdomars deltagandegrad	14
Tabell 3: Ungdomars mötesplatser och vänskap	14
Tabell 4: Trivsel, bemötande och sociala relationer	16
Tabell 5: Ungdomars skolmiljö	17
Tabell 6: Delaktighet i skolan	18
Tabell 7: Intresse för politik och samhällsfrågor	19
Tabell 8: Möjligheter till inflytande.....	20
Tabell 9: Viljan att påverka.....	20
Tabell 10: Anledningar till att <i>inte</i> påverka	21
Tabell 11: Trygghet på fysiska platser.....	23
Tabell 12: Hot, våld och trakasserier	24
Tabell 13: Ungdomars utsatthet.....	24
Tabell 14: Fysiska och psykosociala besvär	26
Tabell 15: Extra- och sommarjobb	27
Tabell 16: Planer efter grundskolan.....	28
Tabell 17: Flyttplaner.....	29

Introduktion

I det inledande avsnittet ges en kort presentation av vad som hänt inom det ungdomspolitiska området på nationell och kommunal nivå, samt syftet med Lupp-undersökningen.

Bakgrund

2001 införde dåvarande Ungdomsstyrelsen enkätundersökningen Lupp som står för *”Lokal uppföljning av ungdomspolitiken”* i syfte att stödja landets kommuner i deras ungdomspolitiska arbete. Bakgrunden till Luppen är att de flesta beslut som berör ungas livs- och levnadsvillkor fattas på kommunal nivå. Kommunernas satsningar och politiska inriktningar är därmed centrala i det nationella ungdomspolitiska arbetet.¹ Den nationella ungdomspolitiken har varit sektorsövergripande och berört områden såsom utbildning, inflytande, hälsa, fritid och kultur, samt arbete.²

1 april 2014 bytte Ungdomsstyrelsen namn till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF). Anledningen var att den nationella ungdomspolitiken ändrade inriktning och mål. Grunden i den nya nationella ungdomspolitiken är att alla ungdomar mellan 13-25 år ska ha *”goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen”*.³ Ungdomspolitikens nya strategi är att alla satsningar som berör ungdomar bör utgå från ett ungdomsperspektiv, samtidigt som den grundar sig på tre prioriterade områden – ungdomars inflytande, egen försörjning och psykisk hälsa. Den nationella ungdomspolitiken är vägledande för hur kommunerna kan realisera politiken i praktiken. MUCF:s ansvar ligger i att följa upp och analysera livs- och levnadsvillkor för barn och unga i kommunerna. Här spelar resultaten från Luppen en viktig roll. Vidare har ungdomspolitiken sin utgångspunkt i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter och barnkonventionen.⁴ Konventionen stipulerar att:

- *Alla barn har samma rättigheter och lika värde. Ingen får diskrimineras (Artikel 2)*
- *Barnets bästa ska sättas i främsta rummet vid alla beslut som rör barn (Artikel 3)*
- *Barn har rätt till inflytande och delaktighet i alla beslut som rör dem (Artikel 12)*⁵

Konventionen signalerar till vuxenvärlden att på ett mer insiktsfullt sätt inkludera barn och unga i beslut som rör deras liv, utveckling och framtid. Det handlar om att ta barn och unga på allvar, lyssna på dem och lära från dem, samt låta dem ha inflytande i frågor som berör unga.⁶

Syfte

Syftet med rapporten är att beskriva och analysera Lupp-studiens resultat av ungdomarnas upplevelser, tankar, funderingar och syn på deras levnadssituation och samhället de lever i.

¹ Wågman 2009, Prop. 2004/05:2 & Prop. 2013/14:191

² www.mucf.se 2016-02-12

³ Prop. 2013/14:191

⁴ www.mucf.se 2016-02-12

⁵ Unicef 2016, Rädda barnen 2016

⁶ Unicef 2016, Rädda barnen 2016 & Wågman 2009

Resultatet kan användas för att identifiera behov, utforma lämpliga åtgärdsplaner och konkreta handlingsinsatser för kommunens ungdomspolitik.

Disposition

Rapporten är disponerad enligt följande: först en *introduktion* som innehåller bakgrund till rapporten, syftet med rapporten samt metod. Sedan följer Lupp-enkätens resultatredovisning. Del I redovisar *ungdomar i grundskolans årskurs 8* och del II redogör för *ungdomar i gymnasiets årkurs 2*. Resultatredovisningen i del I och II är uppdelad i sju avsnitt; *Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete* och *Framtid*. Avslutningsvis följer *Slutsatser* där huvudresultaten knyts ihop till ett komprimerat underlag för kommunens fortsatta barn- och ungdomspolitiska arbete.

I rapportens resultatredovisning inleds varje kapitel med en kort beskrivning av innehållet och avslutas med en kort sammanfattning. De kommunvisa resultaten jämförs med riksgenomsnittet. För att inte belasta rapporten med för mycket detaljerade resultat återfinns en del material i Appendix. Hänvisningar till dessa tabeller lämnas fortlöpande i huvudtexten. För grundskolans årskurs 8 används Appendix tabellnumrering *A:tabellnummer* och för gymnasieskolans årskurs 2 används tabellnumrering *III:tabellnummer*.

I resultatredovisningen refererar ”ungdomar” och ”elever” till ungdomar i årskurs 8 (Åk 8) i grundskolan och i årskurs 2 (Åk 2) i gymnasieskolan. Jämförelser görs mellan kommunen och riket och det redovisas enligt följande: (22 jfr 26 procent), där första siffran är kommunens resultat och den andra siffran redovisar rikets procentsats. Det är alltid år 2015 som gäller om inget annat står

Rapportläsning och resultatolkning

Urval

Studien riktar sig till ungdomar i årskurs 8 i grundskolan och årskurs 2 i gymnasiet. För Åk 8 var populationen 178 och 160 svarade med en svarsfrekvens på 90 procent. I Åk 2 var totalpopulationen och antalet svaranden desamma, det vill säga 126 elever och svarsfrekvensen följaktligen 100 procent. Normalt brukar en svarsfrekvens över 50 procent anges som acceptabel. Den höga svarsfrekvensen i Lupp får tillskrivas det faktum att enkäten besvaras under lärarledd lektionstid.

Datahantering

Datafilerna som rapporten baseras på har tillhandahållits av MUCF och statistikprogrammet SPSS har använts vid bearbetning och analys av resultaten. Frågor med fasta svarsalternativ har omkodats. Således har svaren ”mycket bra” och ”ganska bra” slagits samman till ”bra”. Att göra så är praktiskt för bivariat analys, samt även med tanke på att antalet svarande är relativt lågt. I annat fall skulle en eller några ungdomar motsvara flera procentenheter. Nackdelen vid omkodning är dock att nyansskillnader försvinner. Om 90 procent av eleverna svarar ”bra” på frågan ”vad tycker du om skolmiljön” så vet vi inte om det var 10 procent eller 80 procent som svarade ”mycket bra”. I förekommande fall noteras det i löpande text eller i fotnoter. Det gör att resultaten bör tolkas med viss försiktighet, både när det gäller jämförelser över tid och vid jämförelse med riket.

Den här typen av enkätstudie erbjuder inga möjligheter att *förstå* resultaten, begränsade möjligheter att *förklara* dem, varpå fokus huvudsakligen är att *beskriva* skillnader där de föreligger, samt att erbjuda rimliga tolkningar där det är möjligt.

Jämförelsegrunder

Jämförelser med riksgenomsnittet inkluderar *alla* typer av kommuner oavsett deras demografiska struktur, utbildningsnivå, storlek etc. Varje kommun är unik och har sina egna förutsättningar, villkor och utmaningar. Mot den bakgrunden är riksgenomsnittet inte alltid en idealisk referenspunkt, men ofta en praktisk referenspunkt. Att jämföra en kommun med riket bör dock ske med försiktighet utifrån flera skäl. För det första om kommunen uppvisar ett bättre resultat än vad riket gör, så finns risken att kommunen slår sig till ro med slutsatsen ”*men vi är bättre än många andra*”. Det finns alltid utrymme för förbättringar och utveckling, speciellt i relation till de nationella ungdomspolitiska mål som slår fast att *alla* ungdomar ska ha ”*goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen*.” För det andra innebär ”riket” inte alla Sveriges kommuner, utan resultaten är ett genomsnitt för de kommuner som valt att delta i Lupp-undersökningen de utvalda åren.

Lupp-enkäten dras med ett antal potentiella problem som läsaren bör hålla i minnet:

- När *antalet svarande* (totalpopulationen) är lågt, vilket förekommer i ett par kommuner. I inledningen till varje resultatdel redovisas svarsfrekvensen, dvs. antalet svarande i procent av antalet som erbjöds delta i undersökningen. I Lupp-undersökningarna är svarsfrekvens normalt hög, sannolikt beroende på att enkäterna besvaras under lärarledda lektioner. Det är viktigt att hålla i minnet att populationen i ett par fall är mindre än 50 elever och att svarsfrekvensen som redovisas inledningsvis täcker enkäter som är helt eller delvis besvarade. Svarsfrekvensen för enskilda frågor kan således vara lägre. I de fall där den låga svarsfrekvensen föranleder extra försiktighet i tolkningen anges det i anslutning till tabellen.

- *Jämförelse över tid* försvåras av att frågor tillkommit, tagits bort eller omformulerats. Vissa alternativ i fråga C2 ”Hur tycker du det stämmer in på hur det är på din skola?” finns inte med 2009 eller 2015. Andra frågor finns med 2009 eller 2012, men ej 2015. Frågor har också omformulerats och därigenom fått en annan innebörd. Ett exempel är fråga B1 som 2015 formulerades ”Hur mycket tycker du att det finns att göra på fritiden?”. Motsvarande fråga 2012 löd ”Hur mycket fritid har du?” Det är långt ifrån självklart att svaren på dessa två frågor kan jämföras.
- *Otydligt formulerade frågor.* En del frågor är formulerade på ett sätt som gör det svårt att förstå hur eleverna tolkat dessa, och det blir därför svårt att formulera rimliga tolkningar av svaren. Ett exempel är fråga E2 ”Hur ofta känner du dig trygg i hemmet?”. Den elev som inte svarar ”Alltid” kan göra det eftersom hen är mörkrädd eller eftersom hen utsätts för misshandel eller andra övergrepp. Lämpliga åtgärder från kommunens sida, om några, skiljer sig naturligtvis åt beroende på varför eleven inte alltid känner sig trygg hemma. Men Lupp ger som tidigare nämnt inte utrymme för en sådan analys, utan nöjer sig med att beskriva och inte förstå eller förklara.

Resultatredovising: Grundskoleelever i årskurs 8

Rapportläsning och resultatolkning

Här redogörs för rapportens olika metodologiska implikationer

Urval

Studien riktar sig till ungdomar i årskurs 8 i Torskolan, den enda skola i kommunen som erbjuder undervisning på högstadiet. Enkäterna fylldes i under lektionstid. Totalt samlades 77 enkäter in. Alla enkäter besvarades, helt eller delvis. Svarefrekvensen är således 100 procent.

Datahantering

Datafilerna som rapporten baseras på har tillhandahållits av MUCF och statistikprogrammet SPSS har använts vid bearbetning och analys av resultaten. Frågor med fasta svarsalternativ har omkodats. Således har svaren ”mycket bra” och ”ganska bra” slagits samman till ”bra”. Detta är nödvändigt vid bivariat analys och också eftersom antalet svarande är relativt litet. I annat fall skulle en eller några ungdomar motsvara flera procentenheter. Nackdelen vid omkodning är dock att nyansskillnader försvinner. Om 90 procent av eleverna svarar ”bra” på frågan ”vad tycker du om skolmiljön” så vet vi inte om det var 10 procent eller 80 procent som svarade ”mycket bra”. I förekommande fall noteras detta i löpande text eller i notapparat. Detta gör att resultaten bör tolkas med viss försiktighet, både när det gäller jämförelser över tid och vid jämförelse med riket.

Den här typen av enkätstudie erbjuder begränsade möjligheter att *förklara* resultaten, varpå fokus huvudsakligen är att *beskriva* skillnader där de föreligger, samt att erbjuda rimliga tolkningar där det är möjligt.

Jämförelsegrunder

Jämförelser med riksgenomsnittet inkluderar *alla* typer av kommuner oavsett deras demografiska struktur, utbildningsnivå, storlek etc. Varje kommun är unik och har sina egna förutsättningar, villkor och utmaningar. Mot den bakgrunden är riksgenomsnittet inte alltid en idealisk referenspunkt, men ofta en praktisk referenspunkt. Att jämföra en kommun med riket bör dock ske med försiktighet utifrån flera skäl. För det första om kommunen uppvisar ett bättre resultat än vad riket gör, så finns risken att kommunen slår sig till ro med slutsatsen ”*men vi är bättre än många andra*”. Det finns alltid utrymme för förbättringar och utveckling, speciellt i relation till de nationella ungdomspolitiska mål som slår fast att *alla* ungdomar ska ha ”*goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen.*” För det andra innebär ”riket” inte alla Sveriges kommuner, utan resultaten är ett genomsnitt för de kommuner som valt att delta i Lupp-undersökningen de utvalda åren.

Lupp-enkäten dras med ett antal potentiella problem som läsaren bör hålla i minnet:

- *Antalet svarande* är i vissa fall lågt. Inledningsvis redovisades svarefrekvensen, det vill säga antalet svarande i procent av antalet som erbjöds delta i undersökningen. I Lupp-undersökningarna är denna frekvens normalt hög, sannolikt beroende på att enkäterna besvaras under lärarledda lektioner. Det är viktigt att hålla i minnet att populationen i ett par fall är mindre än 50 elever och att svarefrekvensen som redovisas inledningsvis täcker enkäter som är helt eller delvis besvarade. Svarefrekvensen för enskilda frågor kan således vara lägre. I de fall där den låga svarefrekvensen föranleder extra försiktighet i tolkningen anges det i anslutning till diagrammen i texten och i tabellen i Appendix.

- *Jämförelse över tid* försvåras av att frågor tillkommit, tagits bort eller omformulerats. Vissa alternativ i fråga C2 ”Hur tycker du det stämmer in på hur det är på din skola?” finns inte med 2009 eller 2015. Andra frågor finns med 2009 eller 2012, men ej 2015. Frågor har också omformulerats och därigenom fått en annan innebörd. Ett exempel är fråga B1 som 2015 formulerades ”Hur mycket tycker du att det finns att göra på fritiden?”. Motsvarande fråga 2012 löd ”Hur mycket fritid har du?” Det är långt ifrån självklart att svaren på dessa två frågor kan jämföras.
- *Otydligt formulerade frågor.* En del frågor är formulerade på ett sätt som gör det svårt att förstå hur eleverna tolkat dessa, och det blir därför svårt formulera rimliga tolkningar av svaren. Ett exempel är fråga E2 ”Hur ofta känner du dig trygg i hemmet?”. Den elev som inte svarar ”Alltid” kan göra det eftersom hen är mörkrädd eller eftersom hen utsätts för misshandel eller andra övergrepp. Lämpliga åtgärder från kommunens sida, om några, skiljer sig naturligtvis åt beroende på varför eleven inte alltid känner sig trygg hemma. Men Lupp ger inte utrymme för en sådan analys.
- I resultatredovisningen refererar ”ungdomar” och ”elever” till ungdomar i årskurs 8 (Åk 8) i grundskolan och i årskurs 2 (Åk 2) i gymnasieskolan. Jämförelser görs mellan kommunen och riket och det redovisas enligt följande: (22 jfr 26 procent), där första siffran är kommunens resultat och den andra siffran redovisar rikets procentsats. Det är alltid år 2015 som gäller om inget annat står.
-

Ungdomar i årskurs 8

Här ges en kort presentation av ungdomarna och hur de upplever sin levnadssituation. Avsnittet är indelat enligt; Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete och slutligen Framtid.

Ungdomarnas upplevelse av sin levnadssituation har förbättrats för fem aspekter som är jämförbara över tid. I synnerhet gäller det ekonomi och skola (plus 16 respektive 14 procentenheter), men även familjen, kompisar och livet som helhet (ökning med fem till nio procentenheter). Utvecklingen skiljer sig inte nämnvärt från utvecklingen i riket. Cirka nio av tio ungdomar i Torsås 2015 är nöjda med sin livssituation ur samtliga sex aspekter, vilket är i paritet med riksgenomsnittet. Undantaget är skolan där Torsås har ett bättre utfall (93 jfr 84 procent)⁷. Generellt sett upplever ungdomar i Torsås sig vara mer nöjda med livet i stort, kompisar, familj, ekonomiska situation och fritid än ungdomar i övriga riket. Skillnaderna är dock marginella.

Fritid

Torsås ungdomar är i stor utsträckning nöjda med sin fritidssituation. Cirka 7 av 10 ungdomar anser att det finns mycket att göra på fritiden, samma resultat som i Lupp 2012, men högre än Lupp 2009. Torsås ligger dock något under riksgenomsnittet (69 jfr 74 procent 2015).⁸

Möjligheter till fritidsaktivitet

För att ungdomarna ska ha möjlighet att ta del av fritidsutbudet i kommunen krävs att de upplever att de har tid att avsätta. I mångt och mycket handlar det om att få olika delar i livet att gå ihop: att fördela tiden och energin mellan skola, fritiden och hemmet på bästa sätt. Sex av tio anser att det finns saker att göra på fritiden, men att inte så mycket av det som erbjuds intresserar dem. Det är inte heller förvånande att konstatera att de ungdomar som anser att det finns lite eller inget att göra på fritiden också är de ungdomar som anser att de inte är intresserade av de fritidsaktiviteter som erbjuds. Analogt gäller det omvända, tre fjärdedelar av ungdomarna som *inte* instämmer i påståendet ”det finns saker att göra, men inget som intresserar mig” anser att det finns mycket att göra på fritiden.

På frågan om vilka *fritidsaktiviteter* eller *ställen ungdomarna träffas* var vissa aktiviteter återkommande. Trots att ungdomarna generellt sett svarade att de hade väldigt/ganska mycket att göra är det framträdande att de upplever att det ändå saknas en del aktiviteter. Önskan om fler sporthallar, parker och ridhus för att nämna några saker berördes av ungdomarna. Fritidsaktiviteter över tid inom temat idrott/träning uppgav ungdomarna sig sakna:

”Att man skulle kunna greja med bilar eller mopeder i Torsås eller någonstans i närheten”

”Jag saknar cykelbanor och cross”

”Basket och handboll”

”Dans, då måste man åka in till Kalmar och dansa! Så vill jag hålla på med gymnastik”

⁷ Se Appendix tabell A:2 ”Nöjdhet”

⁸ Se Appendix, tabell A:1 ”Fritiden”

Mötesplatser är ett annat tema som är återkommande. Skillnader mellan Torsås och riket är inte speciellt märkbar. Ett par av ungdomarna anser att:

”Asså något för ungdomar att göra. Det finns ingenting för ungdomar där jag bor.”

”Att ni borde ha fler festivaler osv i Torsås kommun.”

Intresset för kultur och nöjen är något som ungdomarna också vill ha mer av, vilket även gäller intresset för IT. Trots att intresset för både kultur/nöjen och IT över tid minskat, uttrycker ungdomarna att de vill ha:

”Musiklärare som t.ex. sångpedagog & gitarrlärare”

”Jag skulle vilja testa något med film och musik, eller bara få gå på typ hip hop dans för ett bra pris.”

”Datorhall.”

Att ta sig till fritidsaktiviteterna upplevs marginellt svårare i Torsås än i riket förövrigt (40 jfr 37 procent). En möjlig anledning till detta kan vara att många ungdomar bor utanför de tätorter där aktiviteterna finns, främst Torsås tätort och Kalmar, drygt 10 mil bort. Detta motsägs dock av det faktum att Torsåseleverna upplever kostnader som ett mindre hinder än elever i riket.⁹

Aktivitetsmått i enkäten tar endast hänsyn till vilken *frekvens* (dag, vecka, månad etc.) fritidsaktiviteten utförs, men inte till *hur mycket tid* (antal minuter och timmar) respektive fritidsaktivitet tar i anspråk. Därmed är det svårt att fördjupa bilden om ungdomarnas fritid är i balans eller inte.

Den mest framträdande fritidsaktiviteten i både Torsås och riket är regelbunden träning/idrottande som sker varje vecka (77 respektive 79 procent 2015). Den näst vanligaste aktiviteten i riket är datorspel (60 procent 2015), medan ungdomarna i Torsås är i naturen (66 procent). Även besök på ungdomsgårdar är betydligt högre i Torsås än i riket (53 procent jfr 18 procent). Besök på fritidsgårdar har dessutom ökat dramatiskt i Torsås sedan 2012 (från 11 till 53 procent). Enkäten ger dock inte förklaringsvariabler till att besvara frågan om detta beror på att tillgången till ungdomsgårdar är bättre i Torsås än i riket eller om tillgången på ”konkurrerande aktiviteter” är bättre i riket än i Torsås. Detaljer finns i Tabell 2 nedan.

⁹ Se Appendix tabell A:3 ”Möjligheter och kostnader för aktiviteter”

Tabell 2: Ungdomars deltagandegrad

B 3 – Hur ofta gör du följande på din fritid? ¹⁰	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Tränar/idrottar (veckovis)	-	-	77	-	-	79
Foto/film, tecknar/målar, skriver, pysslar, syr (veckovis)	-	-	39	-	-	30
Spelar TV-spel, onlinespel eller dataspel (veckovis)	68	-	56	65	-	60
Läser böcker, tidningar, artiklar, bloggar (veckovis)	-	-	46	-	-	55
Besöker bibliotek (månadsvis)	53	24	3	21	32	33
Är ute i naturen (veckovis)	70	-	66	43	-	58
Går på ungdomens hus, fritidsgård (veckovis)	26	11	53	20	17	18
Går på konsert (årsvis)	57	-	67	56	-	53
Går på teater, musikal eller dansuppvisning (årsvis)	46	-	46	50	-	45
Går på museum eller utställning (årsvis)	36	-	63	47	-	58
Går på match eller annat idrottsevenemang (veckovis)	12	20	29	13	19	25

Arena för fritidsaktiviteter och medlemskap

I undersökningen studeras var ungdomarna träffar sina kompisar på fritiden. Ett första konstaterande är att de träffar sina kompisar hemma hos varandra oavsett var i landet de är bosatta. Nytt för enkäten 2015 är *Sociala medier som Facebook, Instagram, Twitter, etc.* som idag blivit vanliga mötesplatser även om de inte är fysiska till karaktären. Att dessa nya mötesplatser har uppstått betyder inte nödvändigtvis att ungdomarna vistas mindre på ungdomens hus/fritidsgårdar eller i en idrottshall/sporthall. Troligen kan de istället dela sina upplevelser och sina intressen med fler i sin omgivning och även skapar nya sociala nätverk/kontakter.

Tabell 3: Ungdomars mötesplatser och vänskap

B 4 – När du träffar dina kompisar på fritiden, var brukar ni då vara? ¹¹	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Hemma hos varandra	86	89	76	81	81	80
På sociala medier	-	-	40	-	-	35
På ungdomens hus, fritidsgård	8	8	42	11	10	13
I en föreningslokal	1	2	3	1	1	2
I en idrottshall/sporthall	19	24	30	16	19	31
På ett café	2	2	2	4	3	7
I galleria eller på köpcentrum	-	2	12	-	7	12
I centrum/på stan	-	12	15	-	22	27
Utomhus	42	35	27	43	28	41
Någon annanstans	1	2	10	2	3	9

Föreningslivet erbjuder mer än bara aktiviteter av olika karaktär. Det ger ökad möjlighet till insikt och kunskap om sig själv, sociala relationer och samhället. Deltagandefrekvensen inom föreningar är

¹⁰ Fritidsaktiviteterna har reviderats både 2009 och 2012. Vissa har slagits ihop, förändrats eller tagits bort, vilket försvarar jämförelsen över tid. Observera även att deltagandefrekvensen skiljer sig mellan fritidsaktiviteter. Vissa fritidsaktiviteter (idrotta och spela TV-spel) har en hög andel ”flera gånger i veckan”.

¹¹ 2015 förändras svarsmöjligheterna till att kunna fylla i max tre alternativ istället för två. Det innebär per definition att procentsatserna blir högre 2015.

betydligt högre i Torsås än i riket (73 jfr 63 procent 2015)¹². Ett möjligt skäl är att Torsås fritidsgårdar erbjuder fler aktiviteter än många fritidsgårdar i riket, kanske inte en orimlig förmodan eftersom Torsås kommun förefaller erbjuda ett begränsat urval av andra aktiviteter.

Sammanfattning

- Ungdomarna efterfrågar möjligheter till ett bredare urval av, såsom sångpedagoger, gitarrlärare eller hip-hopdans som är öppen för alla.
- Var fjärde elev i Torsås är inte medlem i någon förening. Anledningen kan tänkas bero på svårigheter att ta sig till aktiviteterna, men även att ungdomarna träffar sina kompisar på andra arenor i samhället: via sociala medier, online spel/TV-spel eller hemma hos varandra. Det beror sannolikt inte på en brist på föreningar: Torsås föreningsregister listar tjugo kategorier (där varje kategori kan ha en eller flera föreningar) som kan vara lämpade för ungdomar – från bordtennis, fiske och fotboll till ridning, dans och simning.¹³
- Fritidsgårdarna i Torsås kommun utnyttjas flitigt av ungdomarna – drygt fyra av tio besöker en fritidsgård minst en gång i veckan.

Skola

Generellt sett spenderar ungdomarna mycket av sin vakna tid i skolan och med skolarbete. Därför är det viktigt att ungdomarna upplever skolgången som bra och trivsamt samt att de sociala relationerna fungerar. Möjlighet till inflytande och delaktighet i verksamheterna i skolan är även de viktiga faktorer för att ungdomarna ska trivas i skolan.

Trivsel, sociala relationer och bemötande

Ungefär tre fjärdedelar av eleverna anser att det är god stämning i skolan, ett resultat i paritet med riket. Detta betyder att var fjärde elev inte anser att de trivs med stämningen i skolan. 14 procent anser att det förekommer mobbing och sextrakasserier och var fjärde elev – 24 procent – anser att det förekommer rasism. En fjärdedel av eleverna håller med om påståendet att skolan agerar om en lärare kränker en elev och drygt fyra av tio anser att skolan *inte* agerar om en elev mobbar en annan elev. Skillnaderna mot riket är betydande (i riket anser 46 att skolan agerar vid kränkande behandling och hälften att skolan griper in vid mobbing). I Torsås anser drygt hälften att tjejer och killar behandlas olika, en betydligt högre siffra än i riket. De elever som uppfattar stämningen som god i skolan är också i stor utsträckning elever som anser att skolan agerar vid såväl mobbing som kränkande behandling, men notera att fyra elever av tio som anser att det är god stämning i skolan anser *inte* att skolan agerar vid kränkande behandling och tre av tio anser att skolan inte ingriper vid mobbing. I Torsås är det således betydligt färre elever än i riket som anser att skolan agerar vid mobbing, men andelen är högre 2015 än 2012. Andelen Torsåselever som anser att lärare och elever bemöter varandra med respekt är högre i Torsås än i riket och andelen har dessutom ökat – i Torsås såväl som i riket – mellan 2012 och 2015.

¹² Se Appendix tabell A:4 ”Medlemskap i föreningar”

¹³ <http://www.torsas.se/foreningsregister.aspx?pageId=2467> 2016-04-16

Tabell 4: Trivsel, bemötande och sociala relationer

C 2 – Hur tycker du att följande påståenden stämmer in på hur det är i din skola? (stämmer helt/stämmer till stor del, %) ¹⁴	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag trivs med stämningen i min skola	72	73	73	-	68	74
Mobbning förekommer i min skola	-	-	14	-	-	15
Rasism förekommer i min skola	-	-	24	-	-	16
Sexuella trakasserier förekommer i min skola	-	-	14	-	-	6
Min skola agerar om en elev mobbar en annan elev	-	28	38	-	45	49
Elever och lärare bemöter varandra med respekt	46	58	74	-	58	64
Min skola agerar om en lärare kränker en elev	49	33	25	-	38	46
Våld förekommer i min skola	-	-	13	-	-	16
Mina lärare behandlar killar och tjejer lika	-	-	45	-	-	60
Jag har fått veta vad eleverna ska ha inflytande över i skolan	42	21	28	-	28	44
Personalen lyssnar på vad eleverna säger och tar dem på allvar	35	39	37	-	43	52
Skolan uppmuntrar mig att aktivt medverka i klassråd/elevråd	45	32	36	-	36	44

Miljö och upplevelser

Upplevelsen av en förbättrad miljö i skolan gäller samtliga åtta aspekter som är jämförbara över tid: i synnerhet undervisning, skolbibliotek, möjlighet till extra hjälp/stöd av lärarna, elevhälsa, samt tillgång till datorer. *Undervisningen* är en central funktion för ungdomarnas studier. Undervisning tillsammans med schemaplanering (som ungdomarna även *vill* vara med och påverka) påverkar ungdomarnas vardag och sätter ramarna för deras handlingsutrymme. Ungdomarnas upplevelse av undervisningen är en viktig pusselbit för möjligheten att uppnå uppsatta kunskapsmål. *Skolbiblioteket* är en annan central funktion för ungdomarna i deras skolgång, eftersom biblioteket ger möjlighet till en lugn och tyst studieplats. Att *skolmaten* upplevs vara god och håller hög kvalitet är viktigt för att ungdomarna ska orka med en hel arbetsdag i skolan. *Möjligheten till extra stöd/hjälp från lärarna* om behov finns stärker ungdomarnas trygghet och förutsättningarna för att faktiskt uppnå uppsatta kunskapsmål.

Som framgår av Tabell 5 nedan är resultaten för Torsås blandade både över tid och i jämförelse med övriga riket. Elevernas uppfattning om biblioteket, skolmaten, undervisningen, möjligheten att få extra stöd, elevhälsan, datortillgång och lärarna har förbättrats sedan 2012. Det finns dock ett undantag: skolmiljön där andelen som anser att den är mycket eller ganska bra fallit från 39 procent 2012 till 20 procent 2015. Detta förefaller bekymmersamt, speciellt med tanke på att uppfattningen om skolmiljön förbättrats i riket från 59 till 74 procent mellan 2012 och 2015.

¹⁴ 2012 och 2015 innehåller frågorna svarsalternativet ”vet ej”. Det påverkar svarsfördelningen varpå jämförelsen med 2009 är borttagen. Frågorna om mobbning, rasism, sexuella trakasserier och våld är omformulerade 2015, vilket försvårar jämförelsen över tid. Ett stort antal elever (25-40%) har svårt att besvara ett flertal påståenden, exempelvis om elevinflytande och förekomsten av mobbning, rasism, sexuella trakasserier och våld.

Tabell 5: Ungdomars skolmiljö

C 3 – Vad tycker du om...? (mycket bra/ganska bra, %) ¹⁵	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolmiljön	46	39	20	56	59	74
Skolbiblioteket	60	48	65	60	58	71
Skolmaten	18	16	34	27	29	43
Undervisningen	-	68	86	-	72	86
Möjligheten att få extra hjälp/stöd av lärarna om du behöver det	74	59	91	67	65	81
Elevhälsan	-	35	75	-	59	81
Tillgången till datorer	-	51	80	-	55	70
Lärarna	-	72	74	-	68	84

Inflytande och delaktighet i skolan

Det första steget för att skolungdomarna ska kunna vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i skolan är att de är medvetna om sina möjligheter och rättigheter. Nästa steg i processen är att veta inom vilka områden de kan påverka och vilka forum som är tillgängliga till inflytande och delaktighet. För att inflytande och delaktighet sedan ska fungera måste skolans personal i sin tur respektera de forum som finns och uppmuntra skolungdomarna till delaktighet.¹⁶

Elevrådet spelar en allt viktigare roll, i riket, men inte i Torsås. Kunskapen om vad eleverna ska ha inflytande över i skolan förefaller ha ökat i Torsås och i riket. Samma tendens – en i ökning i både Torsås och riket – gäller frågan om skolan aktivt uppmuntrar till medverkan i klassråd/elevråd. Detaljer finns i Tabell 4.

Som framgår av Tabell 6 är det genomgående, och inte förvånande, att eleverna *vill* påverka i högre utsträckning än de *får*. Tre relativt klara slutsatser framgår ut tabellen. För det första vill en större andel av eleverna i Torsås än i riket ha inflytande över de nio aspekter som studeras i tabellen. I vissa fall är skillnaderna marginella men när det t.ex. gäller innemiljön vill 79 procent i Torsås vara med och påverka medan motsvarande siffra i riket är 63 procent.

För det andra förekommer skillnader mellan hur eleverna i Torsås och i riket uppfattar i vilken utsträckning de *får* påverka. Generellt upplever rikets elever att de har större möjligheter att påverka – och skillnaderna är i vissa fall betydande: 20 procent av rikets elever anser att de har inflytande över schemat, i Torsås är siffran 3 procent. I riket anser 26 procent att de har möjlighet att vara med och bestämma om utformningen av proven, i Torsås är motsvarande siffra 9 procent. Dessa stora skillnader går igen för flera aspekter.

För det tredje ökar andelen Torsåselever som vill vara med och bestämma mellan 2012 och 2015. I vissa fall är ökningen betydande. Under samma period faller den andel Torsåselever som upplever att de får vara med att påverka (undantaget aspekten ”hur vi ska arbeta”). Således är det bara 6 procent av Torsås elever som 2015 anser att de har något inflytande över skolmaten. En möjlig förklaring till det växande gapet mellan VILL och FÅR kan tolkas i termer av att eleverna över tid upplever krympande möjligheter att ha ett reellt inflytande över sin skolmiljö. Detta beror både på att en ökande andel elever vill vara med och påverka och att de i allt större utsträckning upplever att deras önskemål inte tillgodoses.

¹⁵ 2015 togs svarsalternativet ”varken bra eller dåligt” bort. Det innebär generellt sett högre procentsatser 2015.

¹⁶ Wågman 2011

Det är dock svårt att dra några klara slutsatser från detta: det är inte självklart att eleverna i hög utsträckning ska kunna påverka t.ex. vad som lärs ut, proven, läxorna och schemat. Resultaten från Torsås skiljer sig påfallande från rikets resultat. Om gapet mellan VILL och FÅR används som ett mått på den utsträckning i vilken elever får gehör för sina synpunkter, visar förändringen från 2009 till 2015 (för både Torsås och riket) att möjligheten till elevinflytande ökat i riket, men fallit i Torsås.

Tabell 6: Delaktighet i skolan

C 4 – Hur mycket vill/får du som elev vara med och bestämma om följande (väldigt mycket/ganska mycket, %)	TORSÅS			RIKET			
	2009	2012	2015	2009	2012	2015	
Vad jag får lära mig	VILL	74	57	71	74	71	69
	FÅR	23	22	20	36	32	34
Hur vi ska arbeta	VILL	67	66	80	74	76	75
	FÅR	32	26	33	41	41	41
Läxorna	VILL	76	62	74	70	73	69
	FÅR	24	16	11	26	26	25
Proven	VILL	70	57	73	68	70	66
	FÅR	20	11	9	25	26	26
Schemat	VILL	65	63	76	69	71	69
	FÅR	20	11	3	18	18	20
Maten	VILL	70	68	82	71	73	71
	FÅR	17	14	6	17	18	18
Skolans regler	VILL	59	47	59	60	63	58
	FÅR	24	19	8	25	27	28
Skolmiljön inne	VILL	70	57	79	67	67	63
	FÅR	22	22	8	32	31	32
Skolmiljön ute	VILL	57	47	64	54	57	55
	FÅR	22	23	8	26	27	29

Sammanfattning

- Den generella trivseln i skolan upplevs relativt hög både i Torsås och riket, trots att det förekommer mobbning, rasism, sexuella trakasserier, våld och kränkande/orättvis behandling. Upplevelsen av att skolan agerar om en lärare kränker en elev är inte särskilt hög i varken Torsås eller riket. Värt att notera är att trenden över tid är, att fler anser att skolan inte agerar vid kränkande behandling i Torsås medan motsatsen gäller för riket.
- Generellt sett är ungdomar i Torsås betydligt mindre tillfreds med sin skolmiljö än ungdomar i riket och andelen som anser att miljön är mycket eller ganska bra har fallit över tid. Också vad gäller bibliotek, skolmat och elevhälsa är det en mindre andel i Torsås som anser att den är bra. Torsås elever upplever dock möjligheten till extrahjälp och tillgången till datorer som bättre än vad eleverna i riket gör. Biblioteket, undervisningen, elevhälsan och lärarna är områden där Torsås och rikets ungdomar förefaller ganska överens i sina upplevelser. Det som däremot utmärker sig som mindre bra bland ungdomarna både i Torsås och i riket är skolmaten. Även om andelen som anser att maten är mycket eller ganska bra ökat sedan 2012 är det fortfarande två tredjedelar av ungdomarna i Torsås och sex av tio i riket upplever att skolmaten kan förbättras.
- Ungdomar i Torsås och riket vill rent generellt gärna vara med och påverka och ha inflytande, betydligt mer än vad de upplever att de får.
- I riket faller andelen elever som vill påverka olika aspekter av skolmiljön medan andelen som upplever att de får vara med och påverka förblir relativt konstant. I Torsås ligger andelen elever som upplever att de får ha inflytande över sin skolmiljö lägre än riket, medan önskemål om att få inflytande är högre i Torsås. Dessutom ökar gapet mellan VILL och FÅR över tid i Torsås,

vilket möjligen kan tolkas som att eleverna upplever ökande svårigheter att få gehör för sina önskemål.

Politik och samhälle

Generellt sett vill ungdomar i Torsås och riket vara med och påverka, ha inflytande och känna delaktighet i frågor som berör dem. Det är ju också grunden i den nationella ungdomspolitiken att ungdomar ska ha makt att forma sina liv. Utan inflytande och delaktighet i samhällsutvecklingen på olika nivåer blir detta mål svårt att uppnå.

Intresse på nationell och internationell nivå

Intresset för internationell politik och globala händelser är större än inrikes samhällsfrågor och har så varit över tid. Samtidigt visar Lupp 2015 på ett ökat intresse för inrikes samhälls- och politikerrelaterade frågor, oavsett var i landet de är bosatta.

Intresset för politik är högre i riket än bland ungdomarna i Torsås, där intresset för politik och samhällsfrågor visserligen ökat men från låga nivåer. Precis som i riket är intresset för internationella frågor större än intresset för politik och samhällsfrågor i allmänhet. Intresset för politik bland Torsås elever ökade visserligen från elva procent 2012 till 24 procent 2015, men ligger fortfarande en bit under de 32 procent av rikets ungdomar som är intresserade av politik. Intresset för internationella frågor har fallit i Torsås, samtidigt som det ökat i riket. Detaljer återfinns i Tabell 7.

Tabell 7: Intresse för politik och samhällsfrågor

D 1 – Hur intresserad är du av...? (mycket/ganska intresserad, %)	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Politik	13	11	24	14	20	32
Samhällsfrågor i allmänhet	29	25	29	29	33	43
Vad som händer i andra länder	51	51	45	50	52	65

Inflytande och delaktighet – förutsättningar och villkor

I enlighet med den nationella ungdomspolitiken ska ungdomar få ha inflytande och känna sig delaktiga i beslut som berör dem, både på lokal och nationell nivå. För att detta ska vara möjligt krävs att ungdomar vill påverka, att de känner att de kan föra fram sina synpunkter och att de tas på allvar oavsett politisk nivå. Om det ska vara möjligt för ungdomar att vara delaktiga och vara med och ha inflytande bör det finnas strukturer för detta. Organisatoriska strukturer och forum behöver i sin tur inte nödvändigtvis innebära att fler vill vara med och påverka, men det ökar chanserna och ger människor känslan av att de kan.

Det politiska intresset är som framgick i tabell 7 inte så stort och det är möjligt att det finns en koppling mellan det och den känsla som finns hos ungdomarna av att inte heller kunna påverka speciellt mycket, varken i Torsås eller riket (tabell 8). Dock förefaller det som att intresset bland ungdomarna till att vilja

vara med och påverka är större (se tabell 9) än vad som framkom av det politiska intresset i tabell 7. En orsak till denna skillnad kan vara ovana och bristande insyn i och förståelse kring politikens organisation och funktionssätt. Värt att notera att dock att ungdomarna, i Torsås såväl som i riket, anger att möjligheterna till inflytande har ökat.

Tabell 8: Möjligheter till inflytande

D 3 – Vilka möjligheter har du att föra fram dina åsikter till dem som bestämmer i kommunen? (mycket/ganska stora, %) ¹⁷	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	7	17	23	13	16	22

Även om ungdomar uppfattar att deras möjligheter till inflytande har ökat över tid, är det värt att notera att gruppen ungdomar som inte vill vara med och påverka fortsatt är hög, även om en viss minskning jämfört med tidigare år skett. Det är värt att notera den kraftiga ökningen mellan 2012 och 2015 av andelen ungdomar som vill vara med att påverka. En liknande, men inte lika stark ökning kan noteras för riket. Torsås ligger här betydligt högre än övriga riket (64 jfr 48 procent). En möjlig hypotes är att när ungdomarna i ökad utsträckning märker att de blir tagna på allvar och att beslutsfattare lyssnar då ökar också intresset för att vara med och påverka.

Tabell 9: Viljan att påverka

D 4 – Vill du vara med och påverka i frågor som rör din kommun? (ja, %)	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	44	28	64	40	40	48

När ungdomarna fritt fick ange vad de skulle vilja påverka är sport-/mötesplatser, skolmaten och omsorg om kamrater mest framträdande under årens lopp. Några av ungdomarna sa så här om sport-/mötesplatser:

”En cykelbana och fixa crossbanan.”

”Hur skolan ska ta hand om skoljoggen. Varför inte skolstyrkelyft också?”

”Bättre mat i skolan! Fritidsaktiviteter som bland annat ridhus och crossbana.”

Om påverkan i skolan

”Skolmiljön och vilka aktiviteter det borde finnas”

”Lite vad gäller skolan, t.ex. skolmaten.”

¹⁷ 35-40% som svarar ”vet inte”

"Bättre skolmat."

Några röster om kamrater...

"En stor grej som jag vill påverka just nu är att XXX i vår parallellklass ska få stanna i Sverige"

"XXXs utvisning och rasismen här"

"Om XXX får stanna eller inte"

Även om ungdomar vill vara med och påverka, är gruppen ungdomar som *inte är tillräckligt intresserade* betydligt mindre i Torsås än riket (21 jfr 54 procent 2015). Liknande skillnader (om än ej lika stora) kan observeras för alternativet *kunna för lite om hur de ska agera* och som *inte tror det spelar någon roll* om de är med och påverkar i frågor som berör dem.

Det finns ett klart samband mellan intresset för politik och viljan att påverka i frågor som rör kommunen. Av de som angav att de *inte* ville vara med och påverka uppgav två tredjedelar att de inte var intresserade av politik. Omvänt: av de ungdomar som uppgav att de var ganska eller mycket intresserade av politik ville drygt 80 procent vara med och påverka utvecklingen i kommunen.

Tabell 10: Anledningar till att *inte* påverka

D 4d – Av vilka anledningar vill du inte vara med och påverka? ¹⁸	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Jag kan för lite om hur jag ska göra	37	28	12	37	34	27
Jag är inte tillräckligt intresserad	59	68	21	57	57	54
Jag har inte tid	22	32	5	26	23	21
Jag tror inte det spelar någon roll	22	28	12	29	32	22
Annat	17	9	8	7	10	8

Ungdomars förtroende för vuxna personer

För att ungdomar ska vilja och våga vara med och påverka i frågor och beslut som rör dem och samhällsutvecklingen i stort krävs att det finns förtroende för politiker och vuxna i allmänhet. Med bristande förtroende minskar intresset för att vilja och våga framföra sina åsikter, samt tron på att deras synpunkter tas på allvar.

Ungdomars förtroende för vuxna i allmänhet är marginellt högre i Torsås än riket (75 jfr 73 procent). Även om förtroendet för vuxna i allmänhet är relativt högt, finns det ändå en grupp ungdomar som har begränsat eller inget förtroende (Torsås: 25 procent; riket: 27 procent). Det bristande förtroendet för vuxna i allmänhet kan kopplas samman med graden av trygghet på fysiska platser (se avsnitt Trygghet, nedan). Mellan två tredjedelar och alla ungdomar i Torsås som anger att de har mycket stort förtroende för vuxna i allmänhet känner sig oftast eller alltid trygga i bostadsområdet, i centrum, på buss eller tåg och på väg till och från skolan. Omvänt: en tredjedel av de som känner litet eller inget förtroende för vuxna känner sig aldrig eller sällan trygga på dessa platser. Detaljer om trygghet återfinns i Tabell 11.¹⁹

¹⁸ Antalet svarande på enskilda alternativ understeg 10 för Torsås.

¹⁹ Notera dock att få svarat "Mycket litet förtroende" – endast 16 av 66 känner lågt förtroende för politiker och 3 av 67 lågt förtroende för vuxna i allmänhet.

Förtroendet för politiker är lägre i Torsås än i riket (35 jfr 45 procent). Beträffande ungdomar som har bristande förtroende för politiker finns en ingen koppling till att eleverna inte vill vara med och påverka för att de tror att det inte spelar någon roll. Däremot uppvisar de elever som inte är intresserade av att vara med och påverka långt förtroende för politiker.

Sammanfattning

- Ungdomarnas samhällsintresse – mätt som intresse för politik, samhällsfrågor och internationella frågor – är betydligt lägre i Torsås än i riket. Även om intresset för politik ökat i Torsås är det fortfarande betydligt lägre än i riket.
- Intresset för vad som händer i andra länder är större än för inrikesfrågor för ungdomar i både riket och i Torsås kommun. Intresset för politik och samhällsfrågor i allmänhet har ökat i både Torsås och riket. Vad gäller internationella frågor förefaller intresset ha minskat i Torsås, men ökat i riket.
- Det politiska intresset är inte stort och det kan finnas en koppling mellan det och ointresse av att vara med och påverka. Intresset för att vilja vara med och påverka sådant som berör dem är dock högt. Möjligen har detta med att göra att ungdomarna tillämpar en sväv definition av ”politik”.
- Fritiden och skolan är de dominerande områden ungdomarna (utifrån citat) vill känna sig delaktiga i och ha inflytande över. Det är delar i samhället som är centrala i deras nuvarande livs- och levnadssituation och för gruppen ungdomar som helhet.
- Graden av att känna deltagande och ha inflytande kan kopplas samman med graden av förtroende till vuxna i allmänhet och politiker över lag. Resultatet visar på att ungdomar i Torsås generellt sett har bättre förtroende för vuxna i allmänhet än riket. Det låga antalet besvarade enkäter gör det dock vanskligt att dra några slutsatser av detta. Gruppen ungdomar som har bristande förtroende är i hög grad samma grupp som inte vill vara med och påverka eller som inte tror det spelar någon roll. Ungdomar med bristande förtroende för vuxna är ofta ungdomar som känner sig otrygga på fysiska platser.

Trygghet

Trygghet är en subjektiv upplevelse hos en person. Tryggheten kan handla om den egna personen, oro för andra personer i sin omgivning, oro för fysiska platser i samhället. Viktigt att ta hänsyn till är att trygghet är en generell och ospecifik känsla som kan vara svår att definiera.

Känslan av trygghet och otrygghet på fysiska platser

Ungdomarna upplever en hög grad av trygghet på samtliga av samhällets fysiska platser som är jämförbara över tid, i synnerhet i hemmet och på väg till och från skolan, trots att det minskat något över tid oavsett var i landet ungdomarna bor. *Hemmet* är den fysiska plats i en människas liv som ska erbjuda lugn och ro. Andelen ungdomar i Torsås som alltid känner sig trygga i hemmet är densamma som i riket (85 procent 2015) Det är en nedgång från 100 procent sedan 2012, medan andelen i riket legat ungefär konstant för samma tidsperiod. Trots att gruppen ungdomar som upplever hemmet som den tryggaste platsen är hög, är det ändå en grupp som upplever det som mindre trygg i både Torsås och riket (15 procent 2015).

På väg till och från skolan är ytterligare en fysisk plats i samhället där ungdomar bör kunna känna sig trygga, men även trygghetskänslan på denna arena har minskat över tid. För Torsås ungdomar var minskningen markanta 34 procent och för riket 16 procent. Tryggheten på väg till eller från skolan kan kopplas samma med känslan av trygghet i skolan. I Torsås upplever ungdomarna en något lägre grad av trygghet än riket (46 jfr 49 procent 2015), vilket dock innebär att ungefär hälften av ungdomar oavsett bostadsort känner sig mindre trygga i skolan. Upplevelsen av trygghet i hemmet, till och från skolan samt i skolan kan sättas i relation till om ungdomarna blivit utsatta för våld, hot och trakasserier i skolan. Sambandet är dock relativt svagt och gruppen som svarat liten. Mönstret för trygghet på fysiska platser i Torsås är mycket likt det i riket, möjligen med undantag för till och från skolan (där Torsbyeleverna känner sig tryggare) och på fritidsaktiviteter (där Torsåseleverna känner sig mindre trygga). Notera också den stora minskningen av trygghet i kollektivtrafiken bland Torsås ungdomar: från 88 procent 2012 till 28 procent 2015.

Tabell 11: Trygghet på fysiska platser

E 2 – Hur ofta känner du dig trygg på följande ställen? (alltid, %) ²⁰	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
I hemmet	99	100	85	92	86	85
I mitt bostadsområde	-	-	57	-	-	56
På väg till eller från skolan	100	100	66	81	74	58
I skolan	-	-	46	-	-	49
På stan eller i centrum	94	91	28	55	45	29
På buss, tåg eller liknande	88	88	28	48	43	32
På Internet	-	97	41	-	49	43
På träningen eller annan fritidsaktivitet	-	-	58	-	-	73
På ungdomens hus, fritidsgård	90	79	45	61	63	47

Hot, våld och kränkande/orättvis behandling

I vilken utsträckning ungdomar upplevt att de utsatts för hot, stöld, misshandel och sexuellt våld/utnyttjande, samt kränkande/orättvis behandling och mobbning har varit relativt konstant över tid. En svagt ökande trend kan dock skönjas. Detta gäller speciellt stöld i Torsås och hot och stöld i riket. Det är dock få elever i Torsås som rapporterat om övergrepp. Således anger tre att de blivit misshandlade och sju att de utsatts för stöld.²¹

²⁰ 2015 ändrades svarsalternativen till alltid/oftast/sällan/aldrig från ja alltid/oftast/nej. Det kan ha påverkat lägre värden 2015. **OBS!** Svarsalternativet ”alltid” anges i trygghetsfrågorna. Läggs svarsalternativet ”oftast” till blir svarsfrekvensen betydligt högre. Det resulterar i att känslan av trygghet kan uppfattas som att nedgången inte är så drastisk, som det är nu förefaller.

²¹ Eftersom antalet utsatta är lågt bör resultaten tolkas och behandlas med viss försiktighet. Mörkertalet är ofta stort i dessa avseenden, och då främst vid utsatthet av sexuellt våld/utnyttjande. Anledningen bedöms ofta vara kopplad samman med skam och skuld hos den utsatta.

Tabell 12: Hot, våld och trakasserier

E 1 – Har något av detta hänt dig under de senaste sex månaderna? ²²	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Någon har hotat mig	7	12	13	13	9	16
Någon har stulit från mig	2	5	10	11	9	15
Jag har blivit utsatt för misshandel	1	3	5	4	3	5
Jag har blivit utsatt för sexuellt våld/utnyttjande	0	3	2	3	3	3

Ungdomar som blivit utsatta för mobbning, trakasserier eller utfrysning under de senaste sex månaderna hade ökat bland ungdomarna oavsett var i landet de är bosatta. I Torsås var det en ökning med fem procentenheter och i riket nio procentenheter sedan 2012.

Tabell 13: Ungdomars utsatthet

E 3 – Har du blivit mobbad, trakasserad eller utfrysad de senaste sex månaderna (ja, %) ²³	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	17	14	19	15	14	24

Mobbning, trakasserier och utfrysning sker främst i skolan²⁴. Problemen är växande i Torsås, men förefaller mindre i riket. Ungdomarnas utsatthet i skolan är något lägre än riket (76 jfr 80 procent 2015).²⁵ Hälften av Torsås ungdomar uppger att de behandlats så orättvist under de senaste tio månaderna att de känt sig kränkta. Värt att notera är att hela 30 procent har känt sig ”orättvist behandlade” på så sätt att de mått dåligt, av personal i skolan, vilket är en större andel än de som uppger att de kränkts av andra ungdomar. Exakt vad orättvist behandlad innebär är oklart, men möjligen finns ett visst samband till att endast 25 procent uppgav att ”skolan agerar om en lärare kränker en elev” samt det relativt låga förtroendet för vuxna i allmänhet. Siffrorna för dessa variabler är liknande för hela riket, med den väsentliga skillnaden att det i resten av riket är betydligt vanligare att bli kränkt av andra elever.

Ungdomar som blivit orättvist behandlade och mått dåligt av det ökade något i Torsås mellan 2012 och 2015 (sex procentenheter) och marginellt i riket (två procentenheter). Det är inga stora grupper som blivit orättvist behandlade, men det är ändå en grupp som bör uppmärksammas.

Ungdomar som utsatts för orättvis behandling och mått dåligt av det blev utsatta av andra ungdomar, familj/släkt, personal inom skolan eller annan person. I Torsås var det betydligt färre som blev utsatta av andra ungdomar än i riket (27 jfr 60 procent 2015). Tittar man på ungdomar som blivit utsatta av

²² Svartalternativen har ändrats 2015 till ja/nej/vill inte svara från att man tidigare endast fyllde i ”ja” om man råkat ut för någon incident.

²³ 2015 ändrades svartalternativen till ja under en längre period/ja enstaka gånger/nej från ja/nej. Det kan ha påverkat högre värden 2015.

²⁴ Se Appendix tabell A:5 ”Orättvist behandlad”.

²⁵ Återigen bör de absoluta talen hållas i minnet: 16 elever i Torsås anger att de utsatts för mobbing, utfrysning eller trakasserier.

familj/släkt gäller ett liknande förhållande mellan Torsås och riket (10 jfr 22 procent 2015).²⁶ Tillfredsställande är att majoriteten vet vart de ska vända sig när de blivit illa behandlade eller mår dåligt. Men var femte elev i Torsås vet inte (jfr 17 procent i riket). Informationskampanjer och upplysning i skolan kan vara ett sätt att minska denna brist på kunskap.

Sammanfattning

- Genomgående både i Torsås och riket gällande trygghet på samhällets olika fysiska platser, är att ungdomar som alltid känner sig trygga har minskat och analogt att ungdomar som känner sig mindre trygga har ökat. I vissa fall är förändringen dramatisk: medan 88 procent av Torsåseleverna kände sig trygga på kollektivtrafiken 2012 var motsvarande siffra 28 procent 2015. En liknande utveckling kan ses för trygghet i centrum.
- Känslan av trygghet och otrygghet påverkas av i vilken utsträckning ungdomar blivit eller blir utsatta för hot, misshandel, stöld, sexuellt våld/utnyttjande, samt kränkande/orättvis behandling och mobbning. Stöld visar sig vara den enskilda kategori som ökat mest över tid i Torsås. I riket har framför allt hot och stöld ökat.
- Ungdomar som blivit utsatta för orättvis behandling och mått dåligt av det har främst blivit det av andra ungdomar eller personal inom skola. I Torsås – till skillnad från riket – är det vanligare att uppleva kränkande behandling från skolpersonal än från andra elever. Majoriteten av ungdomarna vet vart de ska vända sig om de blivit illa behandlade eller må dåligt, men det finns ändå en grupp som inte har kunskap om det.

Hälsa

Hälsa är ett komplext fenomen som ofta är sammankopplat med flera olika beståndsdelar i en persons liv. Enligt MUCF är det en rad faktorer som spelar roll för en persons hälsotillstånd. Det är faktorer som självförtroende/självtilit, levnadsvanor, sexuell läggning, ekonomisk situation, koppling till arbetsmarknaden, samt olika former av kränkningar. Ett annat område som Folkhälsomyndigheten lyfter fram är skolstress. Skolstressen har sin grund i:

- strävan att få bra betyg
- en press i mycket eget ansvar
- att ha för höga krav
- att nå skönhetsidealet som förmedlas via media och reklam
- tidsbrist

Ungdomarnas allmänna hälsotillstånd

Åtta av tio ungdomar både i Torsås och i riket uppger att de har förhållandevis god hälsa, trots att de har haft både fysiska och psykosociala besvär så som huvudvärk, ont i magen, stress, nedstämdhet,

²⁶ Andra fysiska platser ungdomar i riket blivit utsatta för orättvis behandling av personal är: inom skolan, socialtjänsten, organisation/föreningar, sjukvården, fritidsgårdar eller annan verksamhet.

svårigheter att somna och sömnproblem vid ett flertal tillfällen i veckan. Besvärerna kan hänga samman på ett komplext och svårutrett sätt och uppstå både ur fysisk samt psykiska orsaker.

Tabell 14: Fysiska och psykosociala besvär

F 2 – Hur ofta har du haft följande besvär de senaste sex månaderna? (minst flera gånger i veckan, %)	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Huvudvärk	23	23	23	20	18	16
Ont i magen	13	14	18	13	12	12
Känt dig stressad	32	36	34	34	32	36
Känt dig nedstämd	-	-	18	-	-	21
Svårt att somna	15	32	26	25	27	24
Sovit dåligt på natten	17	26	19	26	24	20

Över tid är det även möjligt att se att andelen ungdomar som känner sig stressade minst fler gånger i veckan legat relativt konstant över tid, en utveckling som är ungefär desamma som rikets. Ur tabell 14 framgår även att ungdomar i Torsås har huvudvärk och magont i högre utsträckning än ungdomar i riket. För övriga besvär är skillnaderna mellan Torsås och riket obetydliga.

Träning, kostvanor, samt konsumtion av alkohol, tobak och droger

Kost, träning och alkohol är exempel på levnadsvanor som undersöks i Lupp. Innan resultaten presenteras bör något sägas om hur de kan kopplas samman med hälsotillståndet. Regelbunden träning bidrar ofta till en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. I Torsås tränar sju av tio ungdomar, så att de är andfådda flera gånger i veckan, vilket motsvarar riksgenomsnittet i Lupp. Relationen mellan träning, kost, alkohol och psykosociala besvär kan se ut på lite olika sätt. Att hoppa över en måltid kan leda till magont, men magont kan även leda till att en måltid hoppas över. Utebliven måltid leder till andra psykosociala besvär (huvudvärk, trötthet m.fl.). Viktigt att komma ihåg är att hälsotillståndet påverkas av en kombination av faktorer.

Bra och regelbunden kosthållning medför, precis som regelbunden träning, en mer positiv bedömning av hälsotillståndet. Riksgenomsnittet för att hoppa över frukost har över tid varit relativt konstant. Det är något fler ungdomar i Torsås än riket som väljer att hoppa över frukost (33 jfr 27 procent 2015), medan det är fler ungdomar i Torsås som hoppar över lunch medan det omvända gäller för middag (24 jfr 18 procent för lunch; 8 jfr 13 procent för middag). Det är svårt att urskilja klara trender i materialet. Skillnaderna mellan Torsås och riket är dock inte påfallande stora.

Trenden gällande konsumtion av alkohol, tobak och droger har över tid minskat både i Torsås och riket. Trots det är det ändå några få som röker, snusar, dricker folköl eller starkare alkoholhaltiga drycker, samt använder narkotika av olika slag. Konsumtionen av alkohol är något högre i Torsås än riket 2015, medan bruket av tobak är lägre. Medan det är fler ungdomar i riket än Torsås som uppger att de får dricka alkohol för sina föräldrar. Det vanligaste att få tag på alkohol är genom kompisar/kompisars syskon, flickvän/pojkvän/partner, eller från annan vuxen. Inte heller här har det skett någon förändring

över tid. Användningen av narkotika har över tid minskat, men trots det finns en liten grupp i både Torsås och riket (en jfr fyra procent) som använder droger.²⁷

Sammanfattning

- Ungdomarna i Torsås upplever sitt hälsotillstånd som gott och uppvisar även en förbättring över tid. Även om så är fallet, finns tendenser till olika psykosociala besvär. Det besvär som utmärker sig är ”känslan av stress”. Denna upplevelse av stress är dock något lägre i Torsås än riket.
- Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det är fler ungdomar i Torsås än riket som väljer att hoppa över frukost eller lunch. Det är också – både i Torsås och riket – vanligare att hoppa över frukost än att hoppa över lunch eller middag. Att slava med näringsintaget och hoppa över en måltid kan i förlängningen leda till psykosociala besvär som i sin tur leder till försämrad hälsa.
- Konsumtionen av alkohol, tobak och droger är låg i både Torsås och riket. Bland de ungdomar som konsumerar alkohol är det vanligaste sättet att få tag på det genom kompisar/kompisars syskon eller genom partnern.

Arbete

Ungdomars relation till och etableringsmöjligheter på arbetsmarknaden är viktiga aspekter när det gäller synen på skolans roll i förhållande till framtiden. Många ungdomar tar sina första steg in på arbetsmarknaden genom extra- och sommarjobb och en del som inte har planer på att läsa någon gymnasieutbildning efter grundskolans slut börjar planera för att söka jobb för att lösa sin försörjningsfråga.

Extrajobb och sommarjobb

Andelen ungdomar som har ett extrajobb är ungefär densamma i Torsås som i övriga riket, vilket även så varit över tid. Drygt en fjärdedel av ungdomarna i Torsås hade sommarjobb 2015, vilket är markant högre än i riket (27 jfr 18 procent). Det vanligaste sättet för ungdomar att få sommarjobb är genom sina sociala nätverk, dvs. någon i den närmaste familjen alternativt annan släkting eller bekant.

Tabell 15: Extra- och sommarjobb

G 1 & 2 – Arbete (ja, %)	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Har du något extrajobb just nu?	15	14	13	14	13	12
Hade du ett sommarjobb i somras?	35	20	27	24	21	18

²⁷ Se Appendix tabeller A:6-A:8 för alkohol- och droganvändning

Sammanfattning

- Sommarjobb – ett av de vanligaste sätten att etablera sig på arbetsmarknaden – förekommer för en större andel av ungdomar i Torsås. Andelen med extrajobb är jämförbart med riket.
- Bland ungdomar som sommarjobbat var det vanligaste sättet att få det genom egna sociala nätverket.

Framtid

Majoriteten (81 procent, 2015) av ungdomarna har planer på att läsa vidare efter grundskolans slut. Intresset för att läsa en gymnasieutbildning i en annan kommun är mycket högre i Torsås än riket (75 jfr 32 procent). Det är något förvånande att 6 procent av eleverna i Torsås vill läsa vidare på gymnasiet i Torsås med tanke på att det inte finns någon allmän gymnasieskola i kommunen.²⁸

Det är fler ungdomar i Torsås än riket som vill gå en gymnasieutbildning i annan kommun vilket inte är så förvånansvärt eftersom kommunen inte erbjuder något allmänt gymnasiealternativ. Om intresset skulle varit lika högt om Torsås haft en egen gymnasieskola är svårt att veta. Bland de ungdomarna som planerar att gå en gymnasieutbildning, är osäkerheten relativt hög vad gäller val av programinriktning. Ungefär lika stor andel av ungdomarna i Torsås planerar att börja jobba efter grundskolan (6 procent). Notera att andelen som inte vet uppgår till 13 procent.

Tabell 16: Planer efter grundskolan

H 1 – Vad skulle du helst vilja göra direkt efter grundskolan? ²⁹	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Gå en gymnasieutbildning i min kommun	10	10	6	31	36	46
Gå en gymnasieutbildning i annan kommun	54	71	75	39	39	32
Börja jobba	19	5	6	14	8	6
Vet inte	4	5	13	4	4	11
Annat	13	11	0	12	13	5

Flyttplaner

Ungdomarnas planer att flytta från kommunen ligger konstant på 61 procent sedan 2012 i Torsås, medan andelen i riket fallit med 8 procentenheter sedan 2012. Andelen ungdomar som ännu inte tagit ställning har över den senaste perioden minskat i Torsås (till 32 procent), lägre än riket som helhet. Flyttplaner går att kopplas samman med ungdomarnas framtida studie- och arbetsplaner vilka utgör 57 respektive 52 procent av orsakerna till att flytta från kommunen. Möjligheten att komma närmare en större stad

²⁸ Torsås erbjuder gymnasieutbildning inom ramen för Kalmarsunds gymnasieförbund, där de flesta skolorna är belägna i Kalmar (Stage4you ligger visserligen i Torsås, men är inriktad främst mot styling och events) Dessutom finns Korrespondensgymnasiet med riksintag och väsentligen genom distansundervisning.

²⁹ 2009 var frågeformuleringen: Om du hade alla möjligheter, vad skulle du då helst göra efter grundskolan?

utgör ytterligare 27 procent³⁰ (se Appendix tabell A:10 ”Anledning till flytt”), vilka är de vanligaste anledningarna till flytt från kommunen.

Tabell 17: Flyttplaner

H 3 – Tror du att du kommer flytta från den kommun där du bor?	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja	46	61	61	50	47	39
Nej	6	5	8	12	12	19
Vet inte/har inte tänkt på det	48	35	32	38	41	42

De viktigaste skälen till att vilja flytta från kommunen är arbete eller studier. Mellan 2012 och 2015 minskade andelen Torsåsungdomar som planerar att flytta från kommunen markant, en trend som går igen för riket. Anledningarna till flytt för både arbete och studier är högre i Torsås än i riket (för arbete 57 jfr 46 procent; för studier 52 jfr 45 procent).³¹

Sociala relationer och framtidsutsikter

Det bästa med Torsås kommun enligt ungdomarna är närheten till familjen/släkten, och kompisar eller partner. En liknande observation kan göras för riket. Ungdomarna i Torsås värderar dessa sociala relationer marginellt högre än riket (51 jfr 44 och 48 procent). Torsås är en kommun som av ungdomarna upplevs vara en kommun med bra miljö för barn att växa upp i.³²

Närheten till familj och släkt upplevs vara det bästa med kommunen, vilket visar på att goda sociala relationer mellan ungdomarna och sin familj. Vidare kan koppling göras till huruvida ungdomarnas uppfattning om de får gifta sig med vem de vill göras. Upplevelsen av valfriheten av framtida maka/make är högre i Torsås än riket (90 jfr 84 procent 2015). Trots den höga valfriheten finns det ändå en grupp ungdomar som inte får välja helt fritt. Aspekter som har betydelse i valet av maka/make/partner är: *bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min egen familj* eller *om personen är av ett annat kön än mig*. Skillnaderna är inte särskilt tydliga och i varken Torsås eller riket över tid.³³

Generellt sett verkar ungdomarna i Torsås se mer positivt på framtiden än vad ungdomar gör i riket, även om skillnaden är marginell (94 jfr 93 procent). Positivt är att majoriteten ser ljust på sin framtid, men trots det finns ändå en grupp om sex respektive sju procent av ungdomarna i landet som inte gör det. Frågan som bör ställas är: *Vad beror det på?*

³⁰ Det är i Lupp möjligt att uppge upp till tre anledningar till flytt varför kolumnerna i tabell A:10 inte summerar till 100.

³¹ Se Appendix tabell A:10 ”Anledning till flytt”.

³² Se Appendix tabell A:11 ”Det bästa med kommunen”

³³ Se Appendix tabell A:12 ”Giftermål”

Sammanfattning

- Majoriteten av ungdomarna som vill läsa vidare efter grundskolan vill göra så i en annan kommun, samtidigt är det många som inte vet vilken programinriktning de ska välja.
- De vanligaste anledningarna till flytt från kommunen är arbete och studier, även om det ändrats över tid.
- Enligt ungdomarna är det bästa med kommunen närheten till familj och släkt, kompisar eller flickvän/pojkvän/partner, men även att det är bra miljö för barn att växa upp i.
- Generellt sett ser ungdomarna i Torsås mer positivt på framtiden än vad ungdomar i riket gör, även om skillnaden är marginell.

Slutsatser

Här knyts resultaten i rapporten ihop till en helhet. Fokus är att lyfta fram generella och vägledande aspekter kommunen ska kunna tillgodogöra sig, och utifrån dem utforma mer konkreta insatser och åtgärder som är lämpliga för kommunen. Kommunens resultat har kontinuerligt satts i relation till riksgenomsnittet, vilket ger kommunen möjlighet att betrakta situationen i ett vidare perspektiv utifrån områdena Fritid, Skola, Politik och samhälle, Trygghet, Hälsa, Arbete samt Framtid.

Fritid

Mycket av ungdomars vardag handlar om att få livets alla delar att gå ihop, att fördela tiden och energin mellan skola, fritid och hemmet efter de förutsättningar som ges. Idrott/träning är den vanligaste fritidssysselsättningen bland ungdomar, oavsett om det är inom eller utom föreningslivet. Detta kan sättas i relation till ungdomarnas upplevelser om hur mycket saker det finns att göra på fritiden.

Sex av tio av ungdomarna i Torsås anser att det finns fritidsaktiviteter att utöva, men att inte så mycket av utbudet som finns intresserar dem. 40 procent av ungdomarna upplever problem med att ta sig till aktiviteterna. Anledningen kan vara att många av ungdomarna bor utanför tätorterna med bristande kommunikationer. Jämfört med hur problemet för ungdomar i riket att ta sig till och från aktiviteterna ligger Torsås något högre än riket (40 jfr 37 procent 2015). Svårigheten att ta sig till aktiviteterna kan kopplas samman med vilka ekonomiska förutsättningar en familj har. Det är inte enbart aktiviteten i sig som kostar pengar, utan även resorna till och från tillkommer. Även ekonomiska begränsningar påverkar möjligheterna till utövande och deltagande: en tredjedel av ungdomarna i Torsås upplever att det finns ekonomiska begränsningar och vad de beror på (brist på pengar, dyrare fritidsaktiviteter eller tilläggskostnader av olika slag) är svårt att definiera. Tilläggs bör dock att ekonomiska begränsningar förefaller vara ett mindre problem i Torsås än i riket.

Skola

Skolan lägger grunden för ungdomarnas framtida förutsättningar för fortsatta studier på gymnasial nivå och universitetsnivå, samt för möjligheter till arbete. Mycket av ungdomarnas tid läggs på och i skolan och det arbete och i de sociala relationer som utvecklas där. För att ungdomarna ska må bra och kunna skapa goda sociala relationer, krävs det att skolan inte bara är en plats för kunskapsutveckling, utan även en plats för trivsel och trygghet.

Det är svårt att finna ett konsekvent mönster i hur Torsås ungdomar 2015 uppfattar sin skola (se tabell 5): endast 20 procent uppger att de tycker skolmiljön är ganska bra eller mycket bra men 73 procent trivs med stämningen i sin skola. Trots att ungdomarna trivs i skolan förekommer rasism, mobbning, våld och trakasserier. Upplevelserna i Torsås är att mobbning, våld och rasism förekommer, om än inte i någon större omfattning, men det visar på att problem existerar och att det förebyggande arbetet behöver fortsätta och vidareutvecklas. Den grupp ungdomar som upplever att trivseln i skolan är hög är i stor grad samma personer som anser att skolan hanterar såväl problem med mobbing som med kränkande behandling. Ungdomarnas uppfattning om hur skolan agerar om en lärare kränker en elev är inte särskilt hög oavsett var i landet ungdomarna är bosatta. Det visar att tilltro till skolans agerande vid kränkande/orättvis behandling är bristfällig och att det är något som skolan behöver arbeta vidare med och förbättra. Vad den bristande tilltron har sin grund i är svårt att veta, men det kan vara allt från trygghet, delaktighet och inflytande samt upplevelsen av att lärare faktiskt behandlar killar och tjejer

olika. Det är värt att poängtera att arbetet med likabehandlingsplanerna i skolorna och det ungdomspolitiska arbetet bör fortsätta och vidareutvecklas.

Ungdomar i Torsås förefaller mer tillfreds med sin skola än ungdomar i riket, med undantag för skolmiljön, skolbiblioteket, skolmaten och lärarna (men undervisningen får lika högt betyg som riket). Möjligheten att få extrastöd och tillgången till datorer upplevs som bättre i Torsås än i riket.

För de åtta aspekter som studeras i Luppen gäller att ungdomarna – i Torsås såväl som i riket – vill påverka mer än de får. Resultaten för Torsås och riket skiljer sig väsentligt. Framförallt kan data tolkas som att möjligheterna för eleverna att göra sina röster hörda och faktiskt driva igenom förändringar förbättrats i riket, men försämrats i Torsås. I synnerhet är skillnaden mellan VILL och FÅR betydande vad gäller schema och skolmat.

Politik och samhälle

Generellt vill ungdomarna vara delaktiga och ha inflytande över beslut som berör dem, samtidigt som de upplever att de inte får vara med och påverka i och över beslut som berör dem i skolan och samhället i övrigt. Enligt den nya nationella ungdomspolitiken ska ungdomarna ha inflytande och vara delaktiga i samhällsutvecklingen, men utifrån ungdomarnas upplevelser är det möjligt att visa att Torsås har behov av att fortsättningsvis prioritera det ungdomspolitiska arbetet. Ungdomarna behöver mer information om vad de ska ha inflytande över i skolan, samhället i övrigt och hur de kan vara delaktiga och vilka möjligheter till påverkan som faktiskt finns.

Ungdomarnas intresse för politik och samhällsfrågor i allmänhet är inte särskilt högt. Värt att notera är att andelen ungdomar som inte är intresserade är betydligt högre än de som är intresserade. Grunden till det svala intresset kan ha sin grund i att ungdomarna upplever att de kan för lite om hur de ska göra, inte är tillräckligt intresserade, anser sig inte ha tid, samt att förtroendet för politiker är bristande. Det sistnämnda har en nära koppling till känslan av huruvida ungdomarnas åsikter spelar roll eller inte, men även med påståendet att de inte vet hur saker fungerar. Kunskapen och förtroendet kan vara högre om informationen och närheten till politiken prioriteras.

Ungdomarna vill ha inflytande över såväl skola som fritid. De ungdomar som upplever att de faktiskt har en möjlighet att påverka är också de ungdomar som känner förtroende för politiker och vuxna i allmänhet. Den grupp av ungdomar som inte känner förtroende för vuxna är också i stor utsträckning de ungdomar som känner sig otrygga på platser som i skolan, i centrum eller på allmänna transportmedel.

Trygghet

Majoriteten av ungdomarna uppgav att de alltid känner sig trygga i hemmet, samtidigt som trenden visar att andelen minskat i Torsås över tid. Den grupp ungdomar som känner sig trygga i hemmet är visserligen hög, men det visar dock på att den finns en, om än liten, grupp som inte är det. Hemmet ska vara den plats som ger en människa, oavsett ålder, trygghet. Så är det dock inte för alla i samhället. Anledning till otrygghet i hemmet kan ha sin grund i kränkande/orättvis behandling, våld eller andra övergrepp, missbruk hos familj och släkt. Att öka antalet ungdomar som alltid känner sig trygga i hemmet kräver insatser från kommunen på ett kommun- och förvaltningsövergripande plan, samt att personal i skolan får kunskap och information om hur de tidigt kan upptäcka tecken som indikerar på utsatthet, oavsett om det är i ungdomens egna hem eller på någon annan fysisk plats i kommun. Politiker

är viktiga i kommunens arbete att prioritera utsatthet hos barn och unga. Det görs lättast (och kanske även bäst) genom att medvetandegöra och synliggöra problematiken om att utsatthet i det egna hemmet och samhället i sin helhet pågår.

Ungdomarnas känsla av trygghet till och från skolan, i skolan, på träning/fritidsaktivitet osv. kan påverkas av i vilken utsträckning de varit utsatta för hot, misshandel, sexuellt våld/utnyttjande, kränkande/orättvis behandling och/eller mobbning. Kränkande/orättvis behandling och andra övergrepp förekommer inte enbart på fysiska platser i kommunen, utan även i den digitala sfären. Det innebär att ungdomar som utsätts för negativ behandling och övergrepp sällan känner sig fria från det, eftersom mobil/internet alltid finns tillgänglig i skolans olika sfärer, i klassrummen, på skolbiblioteket, på rasterna m.fl.

Känslan av trygghet på olika platser har minskat över tid: i Torsås har exempelvis andelen trygga på stan fallit från 91 procent 2012 till 28 procent 2015 och andelen trygga på kollektiva transportmedel har fallit från 88 procent 2012 till 28 procent 2015. Det finns ett samband mellan känslan av otrygghet och den utsträckning i vilken ungdomarna utsatts för våld, sexuella trakasserier eller stöld.³⁴ Andelen ungdomar som utsatts för olika typer av övergrepp i Torsås har legat relativt konstant över tid, med undantag för stöld som ökat kraftigt från 2012.

Ungdomarnas känsla av trygghet eller otrygghet på olika fysiska platser, privata eller offentliga, i kommunen har en inverkan på deras allmänna hälsotillstånd. Känslan av att aldrig riktigt känna sig trygg och fri från utsatthet kan ta sig i uttryck på olika sätt, t.ex. i psykosociala besvär så som: aptitlöshet, sömnlöshet, nedstämdhet och stress.

Hälsa

Generellt har ungdomarnas hälsotillstånd i Torsås förbättrats över tid, men trots det upplever ungdomarna ändå olika psykosociala besvär. De besvär som utmärker sig mest är: svårigheter att somna, nedstämdhet och känslan av stress. Ungdomarnas känsla av stress har ofta sin grund i samhällets och deras egna krav på prestationer. Ungdomar ställer idag höga krav på att klara av och prestera i skolarbetet, utöva och prestera inom idrott/träning, samt att leva upp till förväntningarna inom livets alla områden.

Ungdomarnas kostvanor har ändrats över tid. Det finns en tendens att en större andel väljer att hoppa över måltider, främst frukost. Detta kan i sin tur leda till olika typer av besvär som huvudvärk eller magont och dessutom försämra prestationsförmågan.

³⁴ Notera att antalet ungdomar som utsatts för stöld, våld eller trakasserier är litet, så resultaten bör tolkas med försiktighet.

Arbete

Möjligheten för ungdomar att etablera sig på arbetsmarknaden är en viktig aspekt i diskussionen om skolans roll i förhållande till framtiden. Andelen ungdomar i Torsås som har extrajobb är i paritet med riket – kring 12-13 procent. Betydligt fler ungdomar i Torsås har dock sommarjobb (27 jfr 18 procent 2015). Det vanligaste sättet att få ett jobb är via kontakter i det sociala nätverket.

Framtid

De flesta ungdomarna i Torsås har planer på att läsa vidare efter grundskolan. Eftersom Torsås inte erbjuder gymnasieutbildning planerar den överväldigande majoriteten att läsa på gymnasiet i en annan kommun. En ytterligare intressant aspekt är att trots att Torsås ungdomar etablerar sig tidigt på arbetsmarknaden jämfört med riket är det en mindre andel av ungdomarna i Torsås som planerar att börja jobba efter grundskolan.

Andelen ungdomar som tror att de kommer att flytta från Torsås är densamma 2015 än 2012. För de som tror att de kommer att flytta är de viktigaste skälen arbete eller studier, med en önskan att komma närmare en större stad och/eller fritidsintressen därefter.

Det bästa med Torsås, enligt ungdomarna, är närhet till familjen och partner. Dessutom anges att det är en bra miljö för barn att växa upp i som en viktig faktor.

Generellt sett ser ungdomarna i Torsås positivt på framtiden, precis som ungdomarna i riket.

Referenser

Prop. 2004/05:2 *Makt att bestämma – rätt till välfärd*

Prop. 2013/14:191 *Med fokus på unga – en politik för goda levnadsvillkor, makt och inflytande*

SOU 2006:77. *Ungdomar, stress och psykisk ohälsa – analyser och förslag till åtgärder*. Statens offentliga utredningar, 2006.

Wågman T. 2009, *Lupp 2009 – Det som gäller ungdomars framtid*. Mörbylånga kommun, 2009

Wågman T. 2011 *Lupp 2011 – Lysna mer på ungdomarna. Gör inte bara undersökningen, utan gå ut och prata med oss!* Skövde kommun, 2011.

Internet

Folkhälsomyndigheten, 2016-02-26. *Barn och ungas hälsa och Psykisk ohälsa vanligare bland elever som är stressade* (Pub. 2016-02-18)

www.folkhalsomyndigheten.se

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhälles frågor, 2016-02-12

www.mucf.se (under fliken Sveriges ungdomspolitik)

Rädda barnen 2016-02-16

www.raddabarnen.se

Skolverket 2016-05-25

www.skolverket.se

United Nations International Children Emergency Fund (United Nations Children's Fund) Unicef, 2016-02-26

www.unicef.se

Appendix A

Tabell A:1: Fritiden

B 1 – Hur mycket tycker du det finns att göra på fritiden? (väldigt mycket/ganska mycket, %)	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	65	80	61	74	71	74

Tabell A:2: Nöjdhet

A 10 – Hur nöjd är du med ditt liv när det handlar om följande? (mycket nöjd/ganska nöjd, %) ³⁵	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Skolan	-	70	85	-	76	84
Kompisar	-	89	89	-	88	93
Familjen	-	94	94	-	86	93
Dina pengar	-	71	91	-	72	86
Fritiden	-	-	88	-	-	90
Livet som helhet	-	77	89	-	83	88

Tabell A:3: Möjlighet och kostnader för fritidsaktiviteter

B 2 – Hur stämmer dessa påståenden in på dig? (stämmer helt/stämmer delvis, %) ³⁶	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Det finns saker att göra, men inget som intresserar mig	-	-	67	-	-	62
Det finns saker att göra, men min familj säger nej	-	-	31	-	-	26
Det finns saker att göra, men jag kan inte ta mig dit	-	-	40	-	-	37
Det finns saker att göra, men det kostar för mycket	-	-	35	-	-	38

Tabell A:4: Medlemskap i föreningar

B 6 – Är du medlem i någon förening? (ja, %)	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	59	73	-	65	63

³⁵ 2012 har frågan fem svarsalternativ, men 2015 fyra stycken då ”varken eller” tas bort. Det finns goda skäl att anta att denna förändring har påverkat svarsfördelningen i positivt hänseende, men det behöver kontrolleras mot övriga kommuner.

³⁶ Stämmer delvis utgör cirka 4/5-delar av värdet.

Tabell A:5: Orättvist behandlad

E 4 – Har du de senaste sex månaderna blivit orättvist behandlad på ett sätt så att du har mått dåligt? (ja, %)	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	43	49	-	35	37

Tabell A:6: Alkohol-, tobaks- och drogvanor

F 6 – Hur ofta brukar du? (sällan/aldrig, %) ³⁷	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Röka cigaretter	86	95	91	83	92	92
Snusa	85	96	93	91	95	95
Dricka folköl	85	91	93	83	94	94
Dricka starköl, starkcider, alkoläsk, vin eller sprit	80	90	89	75	90	90

Tabell A:7: Konsumtion av alkohol

F 7 – Får du dricka alkohol för dina föräldrar? (ja, %)	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	12	4	2	8	5	4

Tabell A:8: Användning av droger

F 8 – Har du någon gång använt narkotika? (ja, %)	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
	-	5	1	-	4	4

Tabell A:9: Planer för fortsatta studier efter grundskolan

H 2 – Tror du att du kommer läsa vidare efter grundskolan?	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, studieförberedande program	-	-	28	-	-	34
Ja, yrkesförberedande program	-	-	13	-	-	15
Ja, men är osäker på programinriktning	-	-	44	-	-	33
Nej, det tror jag inte	-	-	2	-	-	2
Vet inte	-	-	13	-	-	16

³⁷ 2012 motsvarar svarsalternativen aldrig/någon gång per år och 2009 aldrig/en gång om året eller mer sällan

Tabell A:10: Anledning till flytt

H 3b – Av vilken anledning tror du att du kommer flytta från kommunen? ³⁸	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Arbete	44	38	57	41	43	46
Studier	34	32	52	32	42	45
Mina fritidsintressen	-	10	25	-	19	30
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	26	6	7	27	15	14
Familj och släkt	-	4	7	-	5	9
Bostadssituationen i kommunen	-	3	2	-	3	4
Vill ha närmare till naturen	-	-	0	-	-	3
Vill ha närmare till större ort/stad	-	-	27	-	-	29
Här kan jag inte vara den jag är	-	-	14	-	-	9
Vet inte	10	2	0	8	2	3
Annan orsak	10	1	11	8	9	12

Tabell A:11: Det bästa med kommunen

H 4 – Vad tycker du är det bästa med att bo i din kommun? ³⁹	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Möjligheten till arbete	-	-	9	-	-	14
Möjligheten till fortsatta studier	-	-	3	-	-	17
Mina fritidsintressen	-	-	26	-	-	32
Kompisar eller flickvän/pojkvän/partner	-	-	51	-	-	44
Familj och släkt	-	-	51	-	-	48
Bostadssituationen i kommunen	-	-	3	-	-	3
Närheten till naturen	-	-	22	-	-	20
Närheten till större ort/stad	-	-	2	-	-	9
Bra miljö för barn att växa upp i	-	-	29	-	-	20
Här kan jag vara den jag är	-	-	19	-	-	11
Vet inte	-	-	13	-	-	14
Annan orsak	-	-	1	-	-	3

Tabell A:12: Giftermål

H 5 – Får du gifta dig med vem du vill? ⁴⁰	TORSÅS			RIKET		
	2009	2012	2015	2009	2012	2015
Ja, jag får gifta mig med vem jag vill	-	80	90	-	84	84
Ja, men bara om personen har samma religiösa/etniska/kulturella bakgrund som min familj	-	5	2	-	3	4
Ja, men bara om personen är av ett annat kön än mig	-	-	2	-	-	3
Nej	-	2	1	-	2	1
Vet inte	-	13	5	-	11	8

³⁸ 2015 kan man ange max tre svarsalternativ istället för två. Och svarsalternativen förändras kontinuerligt. Omöjligt att jämföra över tid och därmed onödigt med tabell. Fokusera på att det är jobb och studier som är det mest centrala.

³⁹ Man kan ange tre svarsalternativ vilket gör att totalen överstiger 100%

⁴⁰ Frågan är omformulerad 2015 (inkluderade tidigare sambo också) samt har ett nytt svarsalternativ.

REGION FÖRBUNDET
I KALMAR LÄN